

Θέατρο Κεντρικόν. Θίασος Β. Ἀγγυροπούλου: Τίμον Μωραϊτίνη: «Ἡ Αἰωνία Ζωή» Τρεῖς πράξεις, 7 εἰκόνες. — Ὁ γιατρός Ναράς διαδίδει σέ τρεῖς συναδέλφους του τήν περιφνημη ἀνακοίνωση πού θά στείλῃ στά διεθνή ἐπιστημονικά σωματεῖα γιά τήν ἀνακάλυψη ἐνός φαρμάκου πού θά χαρίσῃ στόν ἄνθρωπο τήν αἰωνία νεότητητα καί τήν αἰωνία ζωή. Ὅταν ἀνοίγει ἡ ἀλαλία τελειώνει ἀκριβῶς ἡ ἀνάγνωσις. Μεταξὺ τῶν ἀκρατῶν τοῦ γιατροῦ ὑπάρχουν φυσικά οἱ ἀπιστοί, ἀλλά καί ἐκεῖνος, ἕνας ἐκπρόσωπος πολλῶν πού δέν πιστεύει στήν ἀνακάλυψη τοῦ Ναρά. Ὁ Ναράς ὁμως πιστεύει καί αὐτό εἶναι ἡ οὐσία. Μοῦ φαίνεται μάλιστα διότι ὅταν ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού πιστεύουν σέ κάτι δέν ἐνδιαφέρει καί τόσο ἐν αὐτό τό κάτι ἀντικειμενικά ἐξεταζόμενο ὑπάρχει ἡ ὄχι. Ἡ πίστη τῶν εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πραγματικὴ κατάσταση, εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιό θετικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καί μέ ἐπακόλουθα, μέ συνέπειες καί ἀποτελέσματα ἐκτάκτως θετικά. Ἐάν ἡ θρησκευτικὴ πίστη ξεκινᾷ ἀπὸ μιάν ἀλήθεια ἐξ ἀποκαλύψεως καί στηρίζεται σέ μιὰ δογματικὴ ἀπολυτότητα, ἡ ἐπιστήμη μέ τῆ σειρά τῆς γιά νά προχωρήσῃ ἔστω καί δέκα θήματα πίνονται καί κρεμιαται ἀπὸ μιὰ ὑπόθεση. Χωρὶς μιὰ ἀναπόδευκτη ὑπόθεση, πού θά ληφθῇ ὡς δεδομένο δέν μπορεῖ νά σταθῇ κανένας συλλογισμός. Πολύ σωστά λοιπόν ὁ κ. Μωραϊτίνης παίρνει στά σοδαρά τήν πίστη ἐνός ἀνθρώπου. Καί δέν χωρατεύει ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Πιστεύει μέχρι τοῦ σημείου πού ὅλα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς παίρνουν γι' αὐτόν δευτερεύουσα σημασία. Ἡ κοινωνία, τὸ σπίτι, οἱ φίλοι καί αὐτὴ ἀκόμη ἡ νέα καί χαριτωμένη γυναίκα του παραμελεῖται, καταδικάζεται σέ ἀνίδεο θεατὴ πειραμάτων, πειραμάτων πού ποῖός ξέρει πότε θά τελειώσουν καί πότε θά καταλήξουν. Καί αὐτὴ λοιπόν καί ὅλο τὸ περιβάλλον ἀρχίζου νά ἀγανακτοῦν. Ὁ γιατρός ὁμως πιστεύει καί προχωρεῖ. Δέν ἐννοεῖ τίποτε ἀπ' αὐτὰ πού συμβαίνουν γύρω του ἀλλὰ δουλεύει γιά νά φθάσῃ τὸ σκοπὸ του. Καί τὸν φθάνει. Διαφορετικὰ δέν μπορούσε νά συμβῇ. Ὁ γιατρός δέν ἦταν ἕνας ἄνθρωπος, ἦταν μιὰ ἀνθρωπότης πού ἐτοθεῖτο, πού ἤθελε, ἀπὸ ἄλλοιῶτικο δρόμο φυσικά, νά ἐναρχίσῃ τὸ πείραμα τῆς Βαβέλ. Δέν ἐξέφραζε ὁ Ναράς τὴ σκέψη ἐνός ἀτόμου ἀλλὰ ἐνεσάρκωνε τὸν πόθο μιᾶς ἀνθρωπότητος πού εἶχε χάσει τὴ θρησκευτικὴ σοφία καί εἶχε ξεπέσει σὸ φιλοσοφικὸ ρασιοναλισμὸ. Πίστις λοιπόν ἀπόλυτη στήν ἐπιστήμη. Ἡ ζωὴ καί ἡ εὐτυχία θά ἐγίνοντο ὑπόθεση μιᾶς ἐνέσεως ἡ μιᾶς σειράς ἐνέσεων καί ἡ νέα Ἐδέμ θ' ἀνοίγε διὰ πλάτα τίς πόρτες τῶν ὄνειρεμένων κήπων τῆς. Αἰωνία νεότης καί φυσικὰ αἰώνιος ἔρωσ καί αἰωνία χαρὰ!

Καί εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ τύποι πού μαζί μέ τὸ γιατρό πιστεύουν στήν ἰδέα καί πρὶν γίνοι ἡ ἀνακάλυψη καί μετά. Εἶναι καί ὁ νέος τῆς ἐποχῆς, ὁ οὐσιαστικὰ ἀδιάφορος γιά ὅλα (Φάνης) καί ὁ ἀπλοϊκὸς τύπος τοῦ λαοῦ, εὐπιστος καί φαντασιόπληκτος (Εἰσοβίου) καί ἡ ὑπερήρωμη κυρία τῶν ἐξῆντα χρόνων πού πάντα ἐλπίζει καί τρέφει τὸν κρυφὸ πόθο μιᾶς νέας ἐρωτικῆς μάχης, καί ὁ χορτάτος ἀστός τῶν ἐξῆντα ἑκατομυρίων πού βλέπει διὰ μέσου τῆς ἀνακαλύψεως παράτασις τῆς καλοφαγίας, ἀτελεύτητη συνέχεια τοῦ ὀλισθητικοῦ ξεφραντώματος. Ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι ὅλοι αὗτοι, ἀποτελοῦν τὸ περιβάλλον πού ἠθικά ἐνισχύει τὸ Ναρά στίς προσπάθειάς του. Κανένας ἀληθινὰ συνεισὸς ἄνθρωπος δέν βρίσκειται δίπλα του, καμμιὰ φράση πού νά δείχνῃ ἀληθινὴ σκέψη δέν ἀκούγεται. Ὅλοι βαδίζουν τυφλὰ πρὸς τὸ ἀδιέξοδο πού μέ τόση πίστη καί ἐνθουσιασμό παρασκευάζει ὁ Ναράς. Καί ἐν σὸ διάστημα τῶν ἐρευνῶν τοῦ ὁ Ναράς κινδυνεύει νά χάσῃ τήν ἀγάπη μιᾶς γυναίκας, κινδυνεύει δηλαδὴ νά χάσῃ ἕνα θετικὸ καί πολύτιμο ἀγαθὸ ἀναζητηθέντα ἕνα φανταστικὸ, μετά τήν ἀνακάλυψη ὁ Ναράς πληρώνει τὴ βόξα του ἀκριβῶς μέ τήν κατάρα μιᾶς ἀνθρωπότητος πού δέν βλέπει τὸ τέρμα τῶν δεινῶν τῆς. Ὁ Ναράς καί οἱ ἄνθρωποι πού τὸν τριγύριζαν εἶχαν τελείως παρεξηγήσει τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς. Ἡ παρεξηγήση αὐτὴ τραβηγμένη ὡς τὸ ἀκρότατο σημεῖο τῆς φέρε: ὅλα τὰ δεινὰ πού δημιουργοῦν τὴ γῆ μιὰ κόλαση ἀληθινή. Γιατί πρὸς εἶναι τὸ πραγματικὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη αὐτῆ; Πολύ ὄρατα, οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν ὅλοι νέοι καί ἱκανοὶ νά ζήσουν χιλιάδες χρόνια. Ἐμπρὸς λοιπόν ἀς ζήσουν τὴν αἰωνία

αὐτὴ νεότητητα, τί θά πράξουν μετά, καί τὸ σπουδαιότερον πῶς θά τὴν ζήσουν; Ὁ κ. Μωραϊτίνης μᾶς μεταφέρει 1500 χρόνια μετά τὴν ἐφεύρεση. Τὸ θέαμα τῆς ζωῆς, τὸ θέαμα τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀποκαρδιωτικὸ. Ὁ χῶρος γιά κάθε ἄνθρωπο ἔχει περιορισθεῖ σὸ ἐλάχιστο, ἡ διαδρομὴ ἐνός μικροῦ διαστήματος ἀπαιτεῖ ὡρε; λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ, ἡ ἡμερη; χαρὰ, καί οἱ εὐγενικοὶ πόθοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουν ἀντικατασταθεῖ μέ τὴν κλήτῃ καί δικαιώνηση μιᾶς ζωτικῆς φορᾶς πού εἶναι ὄρατα ἐπειδὴ ἀκριβῶς δέν κρατᾷ πολὺ. Ἡ καλλιέργεια ἔχει σταματήσει καί κάθε πρόοδος ἔχει παραλῦσει. Τὸ τελευταῖο ἰδίως αὐτό εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς βαθύτερες παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως. Ἡ πρόοδος μόνον «ἐν χρόνῳ» συντελεῖται καί ἡ ζωὴ μόνον «ἐν ὄψει» τοῦ θανάτου πέρνει σημασία. Ὅλα τὰ πράγματα εἶναι ὄρατα ἐν «ὄψει τέλους». Μόνον εἶσι ἀποκτοῦν ἐνδιαφέρον καί μόνον εἶσι μποροῦν νά σταθοῦν. Ἡ κατάλυση τοῦ πεπερασμένου μέ συλλήψεις μάλιστα τοῦ λογικοῦ εἶναι τὸ τραγωδέστερο πρᾶγμα πού μπορεῖ νά συλλάβῃ ὁ ἄνθρωπος. Καί γιατί νά προχωρήσωμε ὡς ἐκεῖ. Ἄλλοι: ἐξ ἴσου ρηχοὶ πόθοι τῆς ἰδίας ἀνθρωπότητος, αὐτῆς πού δέν βρίσκει τὴ χαρὰ παρὰ μόνο στίς ὀλικὰς ἀπολαύσεις ἀποδείχθησαν ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη χυμικτικοί. Οἱ συνέπειες τῆς αἰωνίας ζωῆς μὲ θύμιζαν μιὰ ἀγόρευση τοῦ διακόμιου οἰκονομολόγου Βιλφρέντο Παρίττο σ' ἕνα κοινωνιολογικὸ συνέδριο. Εἶχε θεθεῖ τὸ ζήτημα τῆς δικαιοτέρας διανομῆς τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς

εις τρόπον ὅστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά κατα-
στοῦν εὐποροί.

Ὁ Παρέττο ὡς ἀπόλυτος ἀντικειμενικός ἐπιστήμων εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τῶν σο-
σιαλιστῶν ἀκόμη. Σκεφθῆτε ὅμως ποιά ἦταν
ἡ κατάπληξη ὄλων τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου
ὅταν σ' ἕναν πίνακα ὁ Παρέττο τοὺς ἀπέ-
δειξε ἐπὶ τῆ θάλασσι δεδομένον τῆς στατι-
στικῆς, ὅτι ἐὰν ὑπολογισθῇ ὁ ὑπὲρ τὴν γῆν
καὶ ὑπὸ τὴν γῆν πλοῦτος καὶ διακρεθῇ διὰ
τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἴσα μέρη, δὲ
ἢ ἀπάρξουν οὔτε στοιχειωδῶς πτωχοὶ ἄνθρω-
ποι. Ὅταν λοιπὸν τέτοιαις ὕλιστικαῖς ἐπιδιώ-
ξεις πολὺ μικροτέρας ἐκτάσεως εἶναι τερατο-
μορφικῆς συλλήψεως τοῦ λογικοῦ σκεφθῆτε τί
μπορεῖ νά εἶναι ἡ πραγμάτωσις ἑνὸς πόθου
ὡς αὐτὸν ποῦ ἐνεσάρκωνε ὁ Ναράς! Στά
σκοτεινά ὁ κ. Μωραϊτίνης μᾶς δίνει τὴν ἀρχὴν
τῆς τραγωδίας ποῦ ἦτο μοιραῖο νά ἐπακο-
λουθῆσιν. Ἀληθινὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ σπα-
ραγμὸς καὶ ἀγριὰδα στὸν κολοφῶνα τῆς. «Δὲν
χωρᾶμε ἄλλο» φωνάζουν οἱ ἥρωες τῆς αἰω-
νίας ζωῆς ποῦ ἔχει σκοτώσει τὸν ἄνθρωπο.
Ἐναντίον τοῦ Ναρά δὲν στρέφονται πιά οἱ
ξένοι μὰ καὶ οἱ δικοὶ του. Ἡ ἴδια του ἡ γυ-
ναῖκα μετέχει πρώτη στὴν κατακραυγὴ. Ἔτσι
γιὰ τὸν ἄνθρωπο χάνεται τὸ πολυτιμώτερον
δῶρο ποῦ τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός! Ἡ ἀγάπη.
Ἔχει ὀριστικὰ χαθεῖ ἡ συμπόνοια τοῦ διπλανοῦ
μας, ἔχει ἀφανισθεῖ ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἐννοια
τῆς θυσίας δὲν ἔχει νόημα. Δὲν ὑπάρχει κα-
νεὶς ποῦ ν' ἀγαπᾷ, τί λέω, ποῦ νά λυπᾶται
τὸν ἄνθρωπο. Ἐνα κίτρινο μίσος κυματίζει
πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια ὄλων ποῦ ψήνονται
μέσα στὴ φοβερώτερη κόλαση. Μὰ ὁ κ. Μω-
ραϊτίνης εἶναι προπαντός ἄνθρωπος καὶ πολὺ
ἄνθρωπος μάλιστα. Δὲν ἐτόλμησε οὔτε ὁ ἴδιος

νά ξεπεράσῃ τὰ χίλια πεντακόσια χρόνια, δὲν
ἐπέστρεψε στὴ φαντασίᾳ του νά ταξειδέψῃ ὡς
τις δύο χιλιάδες. Ἐλυπηθῆκε καὶ τοὺς ἥρωας
του ἀλλὰ καὶ μᾶς. Θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος
νά μᾶς παρασύρῃ εἰς θεάματα ποῦ μὲ κανένα
τρόπο δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχθῇ ἡ ψυχὴ. Καὶ
σταματᾷ, ἡ μᾶλλον κάτι καλύτερο: Ὁ Να-
ράς, ἡ ὑπνωτισμένη ἀνθρωπότητα ξυπνᾷ. Δὲν
ἦταν ἔργο τῆς ζωῆς αὐτὸ ἀλλὰ ὄνειρο ἑνὸς
ταραγμένου ὕπνου. Πρὶν τὸ ἐγκλημα συντε-
λεσθεῖ, ὁ δημιουργὸς του ἀποκτᾷ ὄραση. Βλέ-
πει μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς ὅλη τὴ φρίκη ποῦ
προετοιμάζει τὸ λογικόν. Γίνεται ἐξαλλος καὶ
ζητᾷ βοήθειαν. Ποιὸς νά τοῦ τὴν δώσῃ, ποιὸς
νά τοῦ χάρισῃ τὴν ἡμερὴν χαρὰ ποῦ εἶχε χά-
σει; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὸ δι-
πλανόν, τὸ σύντροφο, τὸ συνταξιδιώτη, τὴ
μικρὰ καὶ τρυφερὴ ὑπαρξί, ποῦ ἐνεσάρκωνε
τὴν ἀγάπην, ποῦ εἶναι μιὰ πηγὴ ζωῆς. Καὶ
εἶναι ἀγγὴ καὶ τὰ πουλιά χαίρονται καὶ οἱ
τριακταφυλλεῖς ἀνοίγουν τὰ ροδόφυλλα τους
καὶ ἡ πρωϊνὴ θροισιὰ χύνεται σὰ δάσασμα
στὴ μουχλιασμένη κάμαρα. Εἶναι ἡ μέρα
εἶναι τὸ φῶς ποῦ ἐρχεται νά διαλύσῃ τὰ
φαντάσματα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖον ἔργο τοῦ κ. Μω-
ραϊτίνης, ἔργο μὲ σκέψην καὶ αἰσθημα, ἔργο
ἀνθρώπινο, ἔργο ποῦ ἀνακουφίζει τὸ θεατὴν,
ἔργο ποῦ παρηγορεῖ δούλους βλέποντας καὶ πα-
ρακολουθοῦν τὴν ψευτιά καὶ τὸν πνευματικὸν
ἐνθουσιασμὸν στὴν σύγχρονον πνευματικὴν ζωὴν
τοῦ τόπου μας. Τὸ φαινόμενον τοῦ κ. Μω-
ραϊτίνης εἶναι ἀκόμη πῶς παρήγορο ὅταν

σκεφθῇ κανεὶς ὅτι οἱ νέοι διανοούμενοι φιλο-
σοφοῦν μετὰ μαλακίας ἐνῶ ὁ κ. Μωραϊτίνης
ἐξελλίσσεται διαρκῶς πρὸς τὸ καλλίτερον καὶ
ἐφέτως μᾶς παρουσιάζει ἕνα ἔργο δόξησης,
ἕνα ἔργο καλόν.

Ἡ ἐκτέλεσις ὑπῆρξε εὐνουσίγητη. Εἰδικὰ
γιὰ τὸν κ. Β. Ἀργυρόπουλο ἔχω τὴ γνώμη
καὶ θὰ τὴν ἐξηγήσω σ' ἕνα πλατὺ εἰδικόν καὶ
ἀντικειμενικόν μου ἄρθρον γραμμένον γι' αὐτόν,
ὅτι εἶναι τὸ πλουσιώτερον καὶ ἰσχυρώτερον τα-
λέντο ποῦ ἔχει σήμερον τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο.
Ταλέντο ποῦ δὲν ἐντοπίζεται σὲ καμμιά ἀπο-
κλειστικὴν ἐπίδοσιν—φαινόμενον ἀδυναμίας ἄλ-
λων ἠθοποιῶν—ἀλλὰ ἀπλώνεται παντοῦ καὶ
ἀγγίζει μὲ τὴν ἴδια ἀνεση καὶ εὐχέρεια ὀλο-
κληρῆ τὴν γκάμμα τῆς θεατρικῆς ἐκφράσεως
ἀπὸ τὴν πῶς τραγικὴ ὡς τὴν πῶς μποῦφφα.
Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χώρος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει σή-
μερον νά θέσω ἕνα θέμα τόσο πλατὺ περιορί-
ζομαι στὸ γενικόν χαρακτηρισμὸν τῆς ἐκτελέ-
σεως ποῦ ἔκαμα πάρα πάντων καὶ στίς ἐξῆς
παρατηρήσεις.

Ὁ κ. Ταβουλάρης εἶναι ἕνας νέος καὶ κα-
λὸς ἠθοποιὸς ἀλλὰ θέλει δάσκαλον γιὰ ν' ἀ-
ποβάλλῃ μιὰ μονοτονίαν στὸ παίξιμό του. Ἡθο-
ποιὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἐμφανίζει
διαρκῶς τὴν ἰδιωτικὴν του ἔκφραση, ἀλλὰ
ἐκεῖνος ποῦ ἐνοσρκώνεται ἐκφράσεις ξένες
καὶ κάποτε ἀντίθετες πρὸς τὴν ἰδικὴν του
ἰδιοσυγκρασίαν.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι μὲ μιὰ ἀσκηση καὶ μὲ
μιὰ ἀτομικὴν προσπάθειαν ὁ κ. Ταβουλάρης θὰ
κατορθώσῃ πολλά. Τὴν ἴδιαν γνώμην ἔχω καὶ
γιὰ τὴν κ. Γούντα. Ἀποφυγὴ τῆς μονίμου
ἐκφράσεως, τοῦ ἰδίου τόνου, τῶν αὐτῶν κι-
νήσεων σὲ ὅλα τὰ ἔργα. Καταλαβαίνω ὅτι
λέγοντας αὐτὸ θίγω ἕνα βασικὸν πρόβλημα τῆς
ὀπακριτικῆς καὶ τὸ θίγω δίχως ἀναλυτικὰ νά
ἠμπορῶ νά ἐκταθῶ σήμερον καὶ σ' αὐτὴ τὴ
στήλῃ περισσότερο. Θὰ τὸ κάμω ὅμως προ-
σεχῶς μὲ χαρὰ μου, ἐλπίζοντας μὲ τις λίγες
δυνάμεις μου νά βοηθήσω καὶ γῶ στὴ διαφῶ-
τησιν ἑνὸς προβλήματος ποῦ εἶναι βασικόν γιὰ
τὸ θέατρο.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ